

Sygn. akt III U 555/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2021r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Danuta Poniatowska
Protokolant:	Marta Majewska-Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 listopada 2021r. w Suwałkach

sprawy **W. W.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do rekompensaty

w związku z odwołaniem W. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

z dnia 1 września 2021 r. znak (...)

1. **oddala odwołanie;**

2. **zasądza od W. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. 180 (sto osiemdziesiąt) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.**

Sygn. akt III U 555/21

UZASADNIENIE

Decyzją z 1.09.2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., powołując się na przepisy ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (tj. Dz.U. z 2018 poz.1924 ze zm.) i ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 291 ze zm.), odmówił W. W. prawa do rekompensaty. Wskazał, że na dzień 31.12.2008 r. wnioskodawczyni legitymuje się stażem pracy w szczególnym charakterze wynoszącym 13 lat 10 miesięcy i 28 dni, zamiast wymaganych co najmniej 15 lat.

W odwołaniu od tej decyzji W. W. wniosła o jej zmianę i uwzględnienie spornego okresu pracy w szczególnym charakterze.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Podtrzymał podstawy skarżonej decyzji.

Sąd ustalił, co następuje:

W. W. (ur. (...)) wystąpiła z wnioskiem o emeryturę z rekompensatą. Decyzją z 23.08.2021 r. przyznano W. W. prawo do emerytury na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 291 ze zm.) i okresowej emerytury kapitałowej w kwocie zaliczkowej, począwszy od 22.07.2021 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.

Po uzupełnieniu dokumentów, organ rentowy wydawał kolejne decyzje dotyczące ustalenia emerytury kapitałowej i wysokości emerytury. Natomiast decyzją z 9.10.2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił W. W. prawa do rekompensaty.

W. W. udokumentowała następujące okresy zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, które organ rentowy uznał za pracę w szczególnym charakterze:

- 1.09.1992 r. – 31.08.1994 r. w (...)w S. – (...)w pełnym wymiarze czasu pracy (świadczenie pracy k. 11-12 akt rentowych NE);
- 1.09.1994 r. – 31.08.2007 r. w (...)w S. – (...) w pełnym wymiarze czasu pracy (świadczenie pracy k. 11-12 akt rentowych NE).

Sporządzone przez pracodawcę 31.08.2007 r. świadectwo pracy wskazuje, że W. W. wykonywała pracę w szczególnym charakterze: (...)w okresach, jak wskazano powyżej. Ponadto wskazano, że 24.11.2004 r. korzystała z urlopu bezpłatnego na podstawie art. 68 ust. 1 Karty Nauczyciela oraz korzystała z urlopu zdrowotnego od 1.10.2006 r. do 19.01.2007 r. Pracodawca wymienił też okresy nieskładkowe przypadające w trakcie trwania stosunku pracy. W związku z naniesionymi w tym świadectwie pracy poprawkami dotyczącymi okresów nieskładkowych, 17.11.2011 r., pracodawca przedstawił czytelny „Wykaz zwolnień W. W. od 1.01.1999 r. do 31.08.2007 r. (k. 18 akt rentowych NE). Dokumenty te zostały przedstawione do organu rentowego w związku ze złożeniem 4.10.2011 r. przez W. W. wniosku o emeryturę na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela. Wniosek ten został załatwiony odmownie decyzją z 7.11.2011 r. W uzasadnieniu wskazano, że wnioskodawczyni nie udowodniła wymaganego stażu pracy zarówno ogólnego (30 lat), jak i w szczególnym charakterze (20 lat).

Przed wydaniem decyzji o odmowie prawa do rekompensaty, organ rentowy sporządził raport ustalenia uprawnień do świadczenia – warunki szczególne (k. 22 akt rentowych ENP). Po wyłączeniu z okresu zatrudnienia urlopu bezpłatnego, urlopu zdrowotnego oraz odnotowaniu, jako okresy nieskładkowe zwolnień lekarskich, ustalono, że W. W. udowodniła 13 lat 10 miesięcy i 28 dni okresów składkowych oraz 9 miesięcy 26 dni okresów nieskładkowych, łącznie 14 lat 8 miesięcy i 24 dni. Urlopu zdrowotny W. W. wykorzystała w wymiarze 3 miesięcy i 19 dni.

Okres zatrudnienia w szczególnym charakterze w (...)w S. od 1.09.1992 r. do 31.08.2007 r. bez jakichkolwiek odliczeń wynosi wymagane ustawą o emeryturach pomostowych do przyznania rekompensaty 15 lat stażu pracy w szczególnym charakterze. Wnioskodawczyni nie wskazywała innego okresu zatrudnienia w szczególnym charakterze.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do tego, czy okresy nieskładkowe – korzystanie z zasiłków z ubezpieczeń społecznych oraz wykorzystany w trakcie zatrudnienia urlopu zdrowotny przysługujący na podstawie Karty Nauczyciela i urlopu bezpłatny na podstawie art. 68 ust. 1 Karty Nauczyciela, podlegają wliczeniu do stażu pracy w szczególnym charakterze, który uprawnia do przyznania rekompensaty.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1924), rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat (art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych).

Zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 291 ze zm.), ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2 - 3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Zgodnie natomiast z art. 32 ust. 3 pkt 5 tej ustawy dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się nauczycieli, wychowawców lub innych pracowników pedagogicznych wykonujących pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (t. j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2215 ze zm.). W myśl natomiast art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Zgodnie z § 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny wykonujący pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1 - 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, określoną w tej ustawie jako praca zaliczona do I kategorii zatrudnienia, nabywa prawo do emerytury na zasadach określonych w § 4 i jest uważany za wykonującego pracę w szczególnym charakterze.

Art. 86 Karty Nauczyciela zalicza nauczycieli do pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze. W związku z tym sprecyzowania wymaga pojęcie „nauczyciel” oraz „praca w szczególnym charakterze” przez sięgnięcie do art. 3 pkt 1 w związku z art. 1 ust. 1 Karty Nauczyciela. W przepisach tych nauczyciele zostali zdefiniowani jako nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1, czyli publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy z dnia 14.12.2016 r. - Prawo oświatowe (tj. Dz.U. z 2021 r. poz.1082), zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich działających na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz publicznych kolegiach pracowników służb społecznych. Nie budziło wątpliwości organu rentowego, ani Sądu, że (...) w S., gdzie zatrudniona była odwołująca się, jest publiczną placówką, o której stanowi art. 1 ust. 1 Karty Nauczyciela, zatrudniająca nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych, między innymi psychologów.

W odwołaniu skarżąca powołuje się na wyrok Sądu Najwyższego z 30.07.2003 r. w sprawie II UK 323/02 (Legalis nr 63165), w którym wskazano, że do okresu 20 lat pracy nauczycielskiej, wymaganego do przyznania emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, wlicza się okresy nieobecności w pracy spowodowane czasową niezdolnością do pracy, urlopem macierzyńskim i urlopem dla poratowania zdrowia. W obecnym stanie prawnym teza tego orzeczenia nie jest jednak aktualna. Po 1 lipca 2004 r. wymaganie wykonywania pracy nauczycielskiej odnosi się do okresów rzeczywistego wykonywania takiej pracy z wyłączeniem okresów jedynie formalnego pozostawania w nauczycielskim stosunku pracy, kiedy to praca nauczyciela nie była wykonywana, a tym samym nie występowało narażenie na uciążliwości związane z warunkami i charakterem tej pracy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych, wydanym później niż to, na które powołuje się odwołująca, przyjmuje się, że w stanie prawnym obowiązującym przed 1 lipca 2004 r. do okresu pracy w szczególnych warunkach (§ 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.) wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy przypadające po dniu wejścia w życie ustawy rewaloryzacyjnej oraz że do okresu 20 lat pracy nauczycielskiej, wymaganego do przyznania emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, wlicza się okresy nieobecności w pracy spowodowane czasową niezdolnością do pracy, urlopem macierzyńskim i urlopem dla poratowania zdrowia (wyrok Sądu Najwyższego z 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 Nr 21-22, poz. 328). Jednakże z dniem 1 lipca 2004 r. do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych został dodany ust. 1a pkt 1, zgodnie z którym przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się: okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. W wyrokach z 5 maja 2005 r., II UK 215/04 (OSNP rok 2005, Nr 22, poz. 360), z 5 maja 2005 r., II UK 219/04 (OSNP rok 2005, Nr 22, poz. 361) i z

dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05 Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zmienia definicję pracy w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze. Wprowadza on istotną zmianę w obowiązującym stanie prawnym, określając szczegółowo okresy niewykonywania pracy, które nie są wliczane do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, którego to rozróżnienia nie zawierały przepisy dotychczasowe. Z tego względu określona w art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych normatywna zmiana nie może wpływać na interpretację wcześniejszego pojmowania okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w odniesieniu do stanów powstałych przed tą zmianą. Oznacza to niemożność odniesienia wskazanej normy do emerytur, do których prawo powstało (a zatem wszystkie warunki zostały spełnione) przed jej wejściem w życie. Konieczność zastosowania odmiennej kwalifikacji okresów faktycznego niewykonywania pracy w szczególnym charakterze w okresie trwania zatrudnienia dotyczy jednak emerytur przysługujących po tej dacie. Tożsame stanowisko Sąd Najwyższy wyraził w wyroku z 17 kwietnia 2009 r. (I UK 308/08, OSNP rok 2010, Nr 21-22, poz. 271), wskazując, że okresów korzystania urlopów dla poratowania zdrowia od 1 lipca 2004 r. nie można kwalifikować jako pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Z kolei w wyroku z 9 sierpnia 2011 r. (I UK 82/11) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że obowiązujący od 1 lipca 2004 r. art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie ma zastosowania do nauczyciela, który przed tym dniem spełnił wszystkie warunki określone w art. 88 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela, nawet jeżeli wniosek o emeryturę złożył po tej dacie, ale ma zastosowanie do nauczyciela, który przed tym dniem nie spełnił wszystkich warunków określonych w art. 88 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela. Przedstawione stanowisko jest przyjmowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sposób ugruntowany (por. wyroki: z 30 stycznia 2008 r., I UK 204/07; z 8 lipca 2008 r., I UK 400/07; z dnia 6 listopada 2008 r., I UK 105/08; z 5 lutego 2009 r., II UK 185/08; z 21 kwietnia 2009 r., I UK 313/08).

Stanowisko to zostało potwierdzone w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, który wyrokiem z 10 lipca 2008 r., K 33/06 (Dz.U. Nr 131, poz. 837; OTK-A rok 2008, Nr 6, poz. 106) przyjął, że art. 32 ust. 1a Ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest zgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji RP. W tym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny potwierdził odmienną sytuację prawną osób, które nabyły uprawnienia do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przed 1 lipca 2004 r., od sytuacji osób, które nabyły uprawnienia po 1 lipca 2004 r. W ocenie Trybunału organy rentowe, orzekając w stosunku do tych osób muszą kierować się nowymi zasadami, czyli nie zaliczać im okresu choroby i macierzyństwa do okresu zatrudnienia, od którego zależy wcześniejsza emerytura, pomimo że okres ten przypadła przed wejściem w życie nowelizacji. Istotne znaczenie ma fakt, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych warunki nabycia prawa do wcześniejszej emerytury muszą być spełnione łącznie w chwili wydania decyzji przez organ rentowy. Osoby, które nie spełniają wszystkich warunków nabycia prawa do emerytury, muszą liczyć się z mniejszą gwarancją stabilności prawa w tym zakresie. Ta linia orzecnicza akceptowana jest również w doktrynie (Małgorzata Zajac-Rzosińska, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2011 r., I UK 82/11).

Rozważania powyższe dotyczą wprawdzie interpretacji przepisów przy ocenie nabycia prawa do emerytury, jednak mają zastosowanie również do oceny pracy w szczególnym charakterze do ustalenia uprawnień do rekompensaty na podstawie przepisów ustawy o emeryturach pomostowych.

W ocenie Sądu, wszelkie wątpliwości, co do nabycia prawa do rekompensaty rozstrzyga uchwała Sądu Najwyższego z 29.10.2020 r. III UZP 3/20 (Legalis 2492208), w której wyrażono pogląd, że przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, warunkującego prawo do rekompensaty na podstawie art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1924), nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 53 ze zm.).

W obszernym uzasadnieniu, nawiązującym do historycznej wykładni przepisów, Sąd Najwyższy wskazał, że art. 21 ust. 1 ustawy został wprowadzony do porządku prawnego od 1 stycznia 2009 r. Ma to znaczenie, jeśli weźmie się pod uwagę, że warunek posiadania „okresu pracy” z art. 21 ust. 1 ustawy powinien być oceniany w rozumieniu przepisów

ustawy emerytalnej, a zatem według stanu prawnego na dzień 1 stycznia 2009 r., czyli z pominięciem okresów niewykonywania pracy, o których mowa w art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej. Uprawnienie do rekompensaty do porządku prawnego zostało wprowadzone od 1 stycznia 2009 r., a zatem ustawodawca przy jego kształtowaniu nie był skrepowany zaszczościami, które ograniczały go w określeniu przesłanek, które formują jego dostępność. Oznacza to, że okres pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy emerytalnej weryfikowany jest „na nowo”, według aktualnie obowiązujących reguł, a nie stosownie do stanu prawnego obowiązującego na dzień 1 stycznia 1999 r. (czyli w dacie wejścia w życie ustawy emerytalnej).

Sąd Najwyższy w cytowanej uchwale zwrócił też uwagę na art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy pomostowej, zakreślający przedmiot regulacyjny. Stwierdzono w nim, w ujęciu przedmiotowym, że ustawa określa warunki nabywania prawa do emerytury i rekompensat, zaś w ujęciu podmiotowym, że uprawnienia te odnoszą się do „niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze”. Oznacza to, że wolą ustawodawcy nie było przyznanie prawa do rekompensaty każdemu, kto na dzień wejścia w życie ustawy emerytalnej miał 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach, ale tylko tym, którzy na dzień wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych mieli okres pracy w tych warunkach wynoszący 15 lat, oceniany jednak według wzorca, który obowiązywał w ustawie emerytalnej w dniu 1 stycznia 2009 r. Uwzględnienie tej różnicy wyjaśnia deklarację, że rekompensata adresowana jest tylko do „niektórych” wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. W związku z tym nie budzi wątpliwości, że przy ustalaniu prawa do rekompensaty na podstawie art. 21 ustawy pomostowej należy z okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze wyłączyć okresy niewykonywania pracy, za które ubezpieczony otrzymał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego w razie choroby.

W tych okolicznościach należało przyjąć, że odwołująca się nie legitymuje się wymaganym, co najmniej 15 letnim okresem pracy w szczególnym charakterze, a w związku z tym nie przysługuje jej prawo do rekompensaty na podstawie art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1924 ze zm.).

W związku z powyższym, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzeczono, jak wyroku. O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z art. 98 k.p.c. ustalając ich wysokość na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. Dz.U. z 2018r. poz. 265 ze zm.).